

Asia: VN/630/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ilmastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kunnan ilmastosuunnitelman laatimisen aikaväli (14 a § 1 mom)

-

Kunnan ilmastosuunnitelman sisältö (14 a § 1–2 mom)

-

Kunnan ilmastosuunnitelman seuranta (14 a § 3 mom)

-

Kunnan ilmastosuunnitelman huomioiminen kuntastrategiassa ja toimintakertomuksessa (14 a § 3 mom)

-

Mahdollisuus laatia ilmastosuunnitelma yhdessä alueen muiden kuntien kanssa (14 a § 4 mom)

-

Muutoksenhaku valtioneuvoston päätöksiin ilmastolain soveltamisalalla (21 b § 1–4 mom)

-

Muutoksenhaku kuntien ilmastosuunnitelmiin (21 b § 5 mom)

-

Esityksen vaikutukset (HE-luonnoksen perusteluiden luku 4.2)

-

Muut huomiot

Motiva kiittää mahdollisuudesta lausua ja nostaa esiin seuraavia huomioita.

Kannatamme lämpimästi, että kuntia kannustetaan pitkäjänteiseen ilmastotyöhön, sillä kunnilla on suoraan ja välillisesti keskeinen rooli ilmastotavoitteiden saavuttamisessa ja päästöjen vähentämisessä. Energian tuotanto ja käyttö aiheuttavat valtaosan hiilidioksidipäästöistä, joten energian käyttöä tulee tehostaa kaikin mahdollisin tavoin samaan aikaan kun siirrytään yhä vähähiilisiin ratkaisuihin.

Monissa kunnissa on jo nyt tehty systemaattista työtä ilmastotavoitteiden saavuttamiseksi mm. määrätietoisella energiatehokkuustyöllä vapaaehtoisten energiatehokkuussopimusten kautta. Ilmastolain perusteluosion nykytilakuvauksessa (luku 2.2.) todetaan yksi kuntien tehokkaimpia ilmastotyön muotoja olevan kunta-alan energiatehokkuussopimus (KETS). Kuntasektorista noin 75 % asukasluvulla mitattuna (112 kuntaa ja 12 kuntayhtymää) on näiden vapaaehtoisten kuntasektorin energiatehokkuussopimusten piirissä. Kunta-alan energiatehokkuussopimus on osa laajempaa energiatehokkuussopimustoimintaa, joka on Suomen keskeisin politiikkatoimi energiatehokkuuden alueella. Energiatehokkuussopimukset ovat keskeisessä roolissa EU:n energiatehokkuusdirektiivin (EED) kansallisesti sitovan energiansäästövelvoitteen sekä myös muiden ko. direktiivin velvoitteiden toimeenpanossa (<https://tem.fi/-/suomi-ylitti-selvasti-eu-n-vuoden-2020-energiatehokkuustavoitteet>). Myös ns. Hinku-kunnaksi ryhtyminen edellyttää Hinku-kriteerien täyttymistä, joista yhtenä on kuntien energiatehokkuussopimuksen solmiminen. Sopimuksen solminut kunta laatii toimintasuunnitelman, jota se vie eri toimenpitein käytäntöön tavoitteiden saavuttamiseksi. Vaikuttavaksi todettuun sopimustoimintaan kuuluu kiinteänä osana toimenpiteiden vuosittainen raportointi.

Energiatehokkuustyö ja erityisesti kiinteistöjen energiatehokkuus on keskeinen alue kuntien ilmastotyössä, kuten todetaan mm. Ilmastolain perusteluissa viitatussa Suomen ympäristökeskuksen eri päästösektoreille asetettujen toimenpiteiden tarkasteluista (sivu 13). Näin ollen olisi luontevaa ja tarkoituksenmukaista, että jo nyt käytössä olevia ja hyviksi havaittuja, vakiintuneita toimintamalleja hyödynnetään jatkossakin. Tämän vuoksi esitämme, että kuntien energiatehokkuussopimuksen velvoittama toimintasuunnitelma hyväksytään itsenäiseksi suunnitelmaksi osana ilmastolain vaatimaa suunnitelmaa. Ei ole toiminnan eikä resurssien käytön kannalta tarkoituksenmukaista, että kuntia veloitettaisiin tekemään erilaisia suunnitelmia ja raportoimaan niiden edistymistä eri raporteissa. Myös Ilmastolain perusteluissa todetaan Kuntaliiton ilmastaselvityksen mukaan suurin haaste kuntien ilmastotavoitteiden saavuttamisessa olevan resurssien puute.

On erinomaista, että ilmastosuunnitelmien tekemiseen on suunniteltu avustusten myöntämistä. Suunnitelmista on kuitenkin vasta sitten olennaista hyötyä, kun suunnitelmat saadaan toteutettua suunnitelmallisesti käytännössä. Toivomme, että kuntien ilmastotyön käytännön toteuttamiseen voidaan jatkossa enenevässä määrin kohdentaa resursseja ja käytännön tukea. Vaikka yleistä ilmastolain tavoitteiden edistämismuotoa ei sisällytetty lakiin, täytyy vaaditun ilmastosuunnitelman olla sisällöltään ja laajuudeltaan sellainen, että kaikilla kunnilla on mahdollisuus järjestelmällisesti toimeenpanna suunnitelmat tavoitteiden saavuttamiseksi. Laajuusvaihtoehdoista ehdotettu toinen vaihtoehto on kannatettava. Täytyy kuitenkin muistaa, että tällä hetkellä kuntakentän valmius ja edellytykset toteuttaa ilmastolain vaatiman kunnan

ilmastosuunnitelman toimeenpano osana kunnan keskeisiä toimintoja on erityisesti pienemmissä kunnissa usein haastava.

Lämpimästi kannatamme, että kunnille tarjotaan malleja ja ohjeistusta ilmastotyön tekemiseen, sillä kunnat ovat hyvin erilaisissa tilanteissa ilmastotyön suhteen. Edelläkävijäkuntien, kuten FISU-verkoston, esimerkkejä ja oppeja skaalaamalla voidaan edistää pienempien kuntien ilmastotyötä. Tämän olemme Motivassa todenneet useiden käytännön hankkeiden kautta ja myös ilmastolain esitykseen tämä havainto oli nostettu esiin. Me valtion kestävän kehityksen yhtiö Motivassa tarjoamme mielellämme eri tavoin asiantuntemustamme kuntien ilmastotyöhön ja olemme käytettävissä jatkokeskusteluihin.

Laitila Päivi
Motiva Oy